Почтову оплату зложено з гори гуртом.

Ч. 2. (131) Неділя, дня 8. січня 1922. (Ціна 1. прим. 40 мп.) Рік IV.

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

Ціна примірника 25 м. Чвертьрічна передплата разом з оплатою почт. в краю 300 м; за границею разом з оплатою почт. 800 марок, поодиноке число 50 м. В Америці 2 дол. річно. Адреса Редакції і Адміністрації: Перемишль, вул. Побереже ч. 1.

Оголошення: 50 м. за один петитовий рядок або його місце. — Дрібні оголошення по 15 м від слова. — Некрольоґи і матрим. оголошення по 30 м. від слова. Оголош: більшим друком платиться подвійно.

політично-економічний орган.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ.

Немає свята для невольника, немає більше скорбної думи, як дума раба про свято на волі. А дума ця тим прескорбна, що спомин про те свято не затерся в памяти народа-раба і не може ніколи вже затертися. Третє з ряду Різдво приходиться зустрічати Українському Народові з кайданами на руках, з бездонним жалем в грудях за тим найкращим, одиноким Різдвом, яке пережило сучасне покоління на волі. Не має болю, більш пекучого, як біль за утраченим раєм свободи і не має стиду більш болісного, як стид невольника, якого гнете пан у його найкращий день свята.

В таких днях родиться віра у слушність своєї справи і воля повернути собі те, що здается минуло безповоротно, але що безумовно вертає, коли в невольникові воля до волі стає сильніша за його інстинкт самозбереження, коли наказує здійснити те, що йому здається нездійсниме, котра сонну дрімоту резиґнації переміняє в життєрадісний чин.

Ще не спопеліли до решти воєнні згарища, ще не згоїлись рани. Шаліє-ж і на далі запінений ворог по степах, які не хочуть безвольно віддатися на поталу насильства і грабіжі. Ще сам ворог не позволяє забути за волю. І воздух ще дрожить від брязкоту зброї і земля від гарматніх стрілів. Земля, яка під кождою своєю скибою криє білі кістки героїв, що лягли в боротьбі за волю.

Третій раз засідає Український Народ з прескорбною думою до Святої Вечері, третий раз фальшивим акордом несеться по українських церквах і хатах пісня: Слава въ вышнихъ Богу, и на земли миръ, въ человѣцѣхъ благоволеніе.

Не має мира в поневоленню, а є притишена й голосна, постійна боротьба. Не має родини на всім безмежнім просторі нашої землі, яка в цілости моглаби свобідно до першої зорі зібратися кругом родинного стола і спільною вечерою спомянути тихо-мирно свято народження Правди на землі. Багато синів, великої української Землі не може ще до цеї пори вернути до своїх родинних місць. Воєнна хуртовина викинула їх, як найбільш активних борців з родинного кружка і загнала на чужу чужину, на довгу скитальщину в далеку Сибір, Чехію, Німеччину, Америку. Не має кутка на широкім світі, деби не було члена Українського Народу, скитальця бездомного, якого люта туча занесла далеко від укоханого, Рідного Краю.

На нашому скровавленому полі і там на степах обагрених кровю борців за правду й волю, на Великій Україні, не має ще мира. Кат бенкетує, — ранить і тіло і душу народа. Та шлях до волі вже віднайдено. І хоч темні ворожі сили стараються відтягнути наш народ від шляху цього, хоч готують для него нові кайдани і тіла і духа, — він рве їх могутньою рукою і йде за своєю зорею, яка світила в день вольного Різдва і йде за нею до свойого Вифлеєма. І нема сили, яка стрималаб наш народ від цього кровавого, тернистого паломництва. Цего стремління не можуть ані вітри розвіяти ані його зломати, бо воно заховане в груди, яка вже віддихала на волі. Можна з цієї груди виляти всю горячу кров, можна трупами борців, які горять полумям любови до Рідної Землі, вистелити всі придорожні поля, якими народ прямує до своєї високої мети, можна заповнити всі тюрми — страх перед террором не облетить грядучих поколінь, не спинить їх на раз обраній дорозі ані не заверне їх. Коли вбито-

ЕВГЕН МАЛАНЮК.

НА ПРОВЕСНІ.

Виїмки з бльок-нота літератора.

Коли заходить мова про українську літературу з якимсь з „найблизчих“ сусідів, то у цього сусіда біля уст зміїться під час цілої розмови чудна і не без отрути усмішка. Та вибачте! Де та ваша поезія, де та ваша література? І коли починаєш переходити в контр-атаку, то з прикрістю чуєш в собі якусь дійсно непевність. А може й справді немає літератури? Історичний роман: Гоголь — „малорос“, Шевченко — більш апостол, ніж поет, Франко — зовсім Академія Наук... Крім нечисленних світлих моментів — література наша крутиться й досі в зачарованому колі старосвітських заповітів Нечуя, Кропивницького, Руданського.

А чую, як кажуть: Винниченко.

Алеж, даруйте! Хіба ця достоєвщина 3-го сорту, розфарбована переповідженнями з Горького, Арцибашева на українську мову і з сильним „букетом“ гіперборейських „кислих щей“ — є українська література?

Ні! Безумовно ні! На жаль — ні!

І ось — тоді стане зрозумілим, — які-ж це трагічно — самотні постаті Старицький, Коцюбінський, Леся-Українка, Стефаник. Не маяки — ні. Тільки ліхтарі, про які наше суспільство забуло й яких може от-от проковтне тьма нашої „демократичної лінії і духової пустоти і сектантського закохання у якомунебудь російсько-азіатському, соціялістичному „Х“.

Чого-ж так сумно виглядає наша література, наше мистецтво?

Може ми нездібні створити їх? — Ні. Ми можемо. Ми, зібравши увесь одчай останнього зусилля, посуваємся до зрівнання з европейською літературою. Через всі перешкоди прямують наші арґонавти за цим руном. Траґедія Франка є надзвичайно сімволічною, що до зрозуміння траґедії нашої літератури. Чи задавали ви собі колинебудь питання: а що, якби Франко був тільки поетом? Без помилки можна сказати, що він був би таким як Гюго або може й Ґете. Але Франко по-перше був сином народу, темного, сіромашного й нещасного, а тому добре тямив, що йому не вільно бути тільки поетом, бо не було істориків, не було вчених, не було публіцистів, нарешті — учителів. І ось цей чоловік, такого широкого, духового масштабу, свідомо і добровільно бере на себе тяжкий хрест — бути Академією для народу. Свідомо ріже свій цілостний живий дух на скрівавлені кавалки і, заклавши може найтящі каміння в фундамент української культури, він не дав того, що мігби дати — імя, якому вклонилисьби всі народи.

Сьогоднішний день української літератури не світлий і не радісний. Сонця ще немає, воно десь за тяжкими хмарами. Та чотири роки змагань до утворення державности, не пройшли непомітно для української літератури. Правда, українська література не дала ще великого імени. Їх не дала тепер навіть Західня Европа. Що-ж могла дати література закрівавленого народу, обидві руки котрого мусять скорше тримати зброю, ніж перо або кість? Отже, коли ми все це зважимо все-таки, то цілком обєктивно можемо сказати: **Ми вже маємо поезію**, котра вийшла на шлях загально-світового розвитку. Ми ще не маємо світового ґенія (хоч він має напевно скоро прийти) але для нього вже готується ґрунт.

Наша поезія попрощалася нарешті з полтавським хутором і, може ще не дуже сміливо, але вже прийшла до міста. Пішла, залишивши всю стару, хуторянсько-поетичну бутафору, „карі очі — чорні брови“, весь ассортімент, пересипаного нафталіном, хуторянського, пампушняного патріотизму.

І оце, властиво, й був перший крок до витворення дійсної української поезії. Поезії в світовому масштабі. Бо коли Старицький не дуже зацікавив би Поляка чи Німця, то Стефаник і Коцюбінський вже напевно їх цікавлять, а Тичина і Турянський тим більше.

Вже найшов себе, вже зовсім впевненно задзвенів спокійно-епічний, юбілерно-вироблений вірш в поемах і елеґіях Максима Рильського.

Тверда рука, шляхотний метр і ритм, велике знання, ось найяснішці риси цього поета. На жаль, — де він тепер — не відомо. Кажуть, що десь в селі на Звенигородщині. Але про нього можна бути спокійним. Такі поети „не виписуються“. Такі поети з раз взятої висоти не спустяться. Вони занадто самотні, щоб змішатись з натовпом.

Натомісць цієї обави не можна не пристосувати до надзвичайно добре почавшого Петра Стаха. Після прозорих фарб, легких кришталевих смуг його малюнку, уважно начеркнутої строфи і не абиякого смаку акваreліста, він замутив свої останні вірші якоюсь сірістю роботи „на спіх“ — для „номера“. Полишаючи на боці занадто „поетицький“ зміст, аляповато зліплені строфи, нерідко розпливчатий ритм, приходиться боятись за тонкість його метричного слуху, котрий поволі губиться. Треба ще памятати поетові, що сказати про „рожу“, що вона „прекрасна“ — це значить майже нічого не сказати. В загалі, вибір прикметників у п. Стаха не дуже роскішний. А це не так неважно, як може з першого погляду здаватись. І ще одна увага: не все те, що написане поетом — треба друкувати.

Трапляються іноді якісь приємні нотки в творах Клима Поліщука. Та на жаль, здається, дальше них в нього не піде. Відсутність артистичної потенції (котра очевидна у нього) не компенсується ні технікою, ні бажанням її навчитись. Мається враження, що зброя Клима Поліщука в боротьбі з фільольогічним матеріялом безсильна і несучасна. Ним засвоєнно де-кілька форм, не дуже оригінальних, — а з такими засобами далеко не підеш по сучасним головоломним шляхам мистецтва.

Можна порадити де-яким нашим поетам звернуть увагу на фільольогічні досягнення Михайла Рудницького на сторінках „Українського Вістника“ в його „Листах з Парижа і Льондону“. Це — приклад того, що може дати студіювання і солідна праця на царині форми і стилю, для української мови, котра з літературної кузні Рудницького приймає блеск і гнучкість стилета па-

замучено або запроторено батька, то син дізнається всієї святої правди від діда або побратима, або порве його до чину таємна а всесильна мова самотних могил.

Приходить свято — свято народження Правди на землі, яка принесла для стомленого людства благовість мира і любови. Де тільки та Правда побіджала, де горяча Її мова перепалювала й відроджувала людські серця, там висихали всі сльози, там миналася жалоба, щезала кривда. Дивная Новина розливала усміх щастя на розмолених устах. А де Їй не скорялись, а дальше закували людей і народи в тяжкі ярма, там серед поневолених родився святий гнів, який давав силу міліоновим масам стануги до рішаючого бою з насильством, з поневоленнєм, з неправдою.

На нашій, широкій Землі стогне люд закутий в кайдани. В кайданах святкуватиме свято мира. Чи може він повірити в мир в кайданах, чи може забути за вифлеємську зірку і скоритись неправді? — Ні!!

Заповниться ще Сибір засланцями і заповняться тюрми, але це вже в останнє, бо опісля в останньому бою очистяться наші поля, лани й ниви, опоганені супостатом великою жертвою цілопалення, яку принесе наш народ Великій Правді.

Та зоря, що вивела в темряві блукаюче людство на шлях до Вифлеєма, кріпить засідаючу по старому звичаю до Святої Вечері велику Українську Сімю. Віра в перемогу слушного діла, яка у людських грудях є сильніша скелі, взиває народ, щоби обєднаний братньою любовою прямував до тієї високої мети, якою є справжній не невольницький мир на Українській Землі.

Тоді щойно прийде правдиве свято Різдва на волі. А святкувати муть його у своїй хаті і ті, що є між нами, і ті, що їх тепер не має. А вольний народ чистим, незлобивим серцем заспіває:

Слава во вишніх Богу!
На Україні мир!
А в народі благоволеннє!

„Непоборимий щит Европи“.

В польській історичній науці, а за нею і в польських історичних підручниках, то в публіцистиці в незвичайно пересадний спосіб зображені ті «благодати», котрі спили на український нарід від часу заняття Казимиром Вел. Галицької Руси, особливо оборону Руси Польщею перед татарськими нападами. В звязку з тим присвоєно для Польщі виключність назви „przedmurza chrześcijaństwa“ зглядно „Europy.“

Оскілько того рода погляди з польської сторони можна до певної міри оправдати природною чванливістю, то пропагованнє таких поглядів в пресі, що має претенсії зватися «українською», треба вважати просто злочинним баламученнєм публичної опінії „ad majorem... gloriam“! І коли забираю голос в тій справі, то не для полеміки, бо «горбатого й могила не напростує», а для напятновання сего злочинного баламучення й остереження публичної опінії перед баламутством.

В „Україні“, органі невідомо з якого гуртка зложеного, але не двозначно „ad majorem... gloriam“ призначеного «Політичного Комітету Національної України» (Відень 1921, Рік І, ч. 2) якийсь безіменний автор в статті п. з. «Україна і Польща», зігнувши сервілістично свою спину, пише: «Від сивої старовини і майже до свого печального знищення Польська Держава своїм тілом захищала Европу від монгольських орд.» І коли в тій же статті кажеться, що українська нація «протягом віків перша приймала на себе удари диких орд, змягчаючи і часто й зовсім відбиваючи удари їх по Польщі», що вона явилась авангардом авангарду західного світу проти навали зі сходу і в цій боротьбі високо цінилась сучасниками і здобула собі славу першорядного войовника, то все те не зменшить того баламутства, що ніхто інший, тільки Польща «своїм тілом захищала Европу від монгольських орд». Не відмавляємо Польщі заслуг около боротьби з поганьством, але коли сміємо вимагати, щоби з польської сторони не узурповано тих заслуг виключно для неї самої, тим більше сміємо вимагати, щоби не чинив сего шануючий своє національне достоїнство Українець!

Чи забув анонімний автор, що перші і найгрізнійші фалі татарської навали розбивалися все о груди українського народу, що колиб не се, то не лише Польща булаб сгнала в татарськім ярмі, але може й з цілої европейської культури нічого не булоб остало? Чи забув він, що вже від найдавнійших часів український нарід боровся з дикими азійськими ордами, котрі лише завдяки його оружу не змогли загнатися в глубину Европи, що о його хоробру грудь розбивалася, почавши з IX. століття навала Хозарів, Печенігів, Торків, Половців? А заки ще Польща заняла Галицьку Русь, її князі були «непоборимими щитами» і для Польщі і для Европи перед Татарами.

Се не пуста чванливість; про се свідчить лист польського короля Володислава Локетка з 1323 р. до римського папи Kwartalnik histor. 1892, ст. 29), в котрім згаданий король доносить нам про смерть галицько-володимирських князів Андрія і Льва Юрієвичів, називаючи їх «непоборимим щитом» для Польщі перед Татарами („quos immediatos pro scuto inexpugnabili contra crudelem gentem Tartarorum habebamus“) і згадуючи з острахом, яка небезпека грозить тепер Польщі від Татар („ex quorum interitu nobis et terris nostris ex vicinitate Tartarorum... perturbatio indicibilis imminebit“). «Непоборимим щитом» проти Татар були галицько-володимирські князі не лише для Польщі, але й для пруських Хрестоносців, що просили їх о поміч, а наші князі її їм не відмовили, на що доказом грамота князів Андрія і Льва Юрієвичів з 1316 р. та Юрія-Болеслава з 1327 р. („caeterum terras vestras fideliter praemunire curabimus prae Tataris, dummodo nobis constiterit, et ab hostili quolibet invatore“. Болеславъ Юрій II. С.-Петербургъ 1907, ст. 5 і 149).

Пригляньмося, який був внутрішний стан Польщі перед Володиславом Локетком? Польща тоді щойно виходила з страшного розбиття і занепаду, що не минув безслідно потім для всеї її пізнійшої історії, не вважаючи на періоди могутности і блеску. Дер-

---

рижського апаша. А цього літератора далеко не можна запідозрити ні з таланті, ні в якихнебудь надзвичайних здібностях. Це тільки інтеліґентна, фахово-освічена людина, але зі смаком, почуттям стилю і . . . волею до праці.

Що до змісту, як такого, то безумовно інтересним уявляється Петро Карманський. Якісь незвичайні думки трівожать цього поета. Може його іноді враджує власна сила, може він частогусто її не обчислює відповідно до завдання, може, нарешті, йому іноді бракне фарб, але з під його строф наростають неясні ще контури якіхось кольосальних мріянь, високих змагань і далеко не щоденних і тільки земних тем. На хвилинку забувши про трохи шершаву мову і елементарний метр, можна почути в його творах тихий подих гелєнізму, побачити вічну блакить італійського неба крізь прозорий мармур струнких кольон перед Пропілеями Вічности . . . Здається, що ось ще трохи — і поет ввійде туди. Але якісь перешкоди стоять перед ним. І ціле враження раптом зникає. А залишаються тільки монотонні стопи строф, галицький акцент і сильні змагання безсильної на жаль душі, подібної до птаха з одрубаними крилами.

І ось нараз крізь сірі хмари смутного дня показався перший промінь справжнього, весняного сонця... Так треба підійти до творчости Павла Тичини. Серед заплутаних широких і вузьких доріг в лісі сучасної поезії — несподівано зауважуєте самітну доріжку. Йдете. І вона раптом виводить вас на безкрайний український степ. Сонце протягнуло між теплою, зеленою землею і високим синім небом гарячі струни золотих промінів. Вітер бє крилами по цій велитенській, соняшній арфі...., І чудова музика вітру і сонця, неба і землі зачаровує вас....

Це королівство казки, — поезія Павла Тичини.

Останні десятиліття розвитку світової поезії проходять під знаком техніки, допровадженої до неймовірної тонкости. Все менше й менше натхнення, пориву, фантастичного дрожання раптово наростаючих думок і образів. Все частійше вірші просто випрацьовуються в лябораторії і кабінеті при допомозі смаку, інтеліґенції і нервозности, а натхнення... — натхнення це просто пів ґрама кокаїну.

А ось перед нами поет, котрий співає так, як ліс шумить, як сонце світить, як вітер хлюпоче в хвилях Дніпра. Поет, для котрого не треба ні техніки, ні кабінету, бо правдивому талантові це все дается з гори тим, що зветься артистичною інтуіцією. Зі студіовання творів таких поетів виникають закони вірша.

Арфами, арфами золотими, голосними
обізвалися гаї, самодзвонники.
Іде весна запашна,
квітами-перлами закосичена.
Милая, милая, чи засмучена ти ходиш,
чи налита шастем в край —
Ой, окрий — колос вій!
Сміх буде — плач буде
перламутровий!

Оце типовий, інстинктовий метр Тичини. Він спійманий поетом з весняного вітру над степом. Треба зауважити, що музика, котра завжди була і є кістяком справжньої поезії — служить Тичині тим орґаном, котрим він приймає враження. Музикою йому уявляється весь світ. Музика це його очі

Над мною, підо мною
горять світи, біжать світи
музичною рікою.

Ось послухайте, не вникайте навіть в зміст, хоч він є пречудовий:

Там тополі у полі, на волі
(Хтось на заході жертву приніс)
З буйним вітром свавольним і диким
Струнко рвуться кудись в далечінь.
Йду в простори я чулий, трівожний,
(Гасне день, облітає мов мак.)!
В моїм серці і бурі і грози
Й рокотання, ридання бандур.
Хилить вітер жита понад шляхом.
(Ой, там хмара похмура з півдня).
І так сумно, так сумно співає,
Тілько перепел бє десь у дзвін.
Моя пісня вогниста, шалена,
(Креше небо і котить свій спів)
Ах, розбийся на світлі акорди,
Розридайся і затихни, як грім!

Чудові аллітерації в цьому віршові, — цілком інстинктові, а не намірено підобрані, як, скажемо в віршах М. Семенка, де видно, що автор довго гриз олівця, поки їх найшов. Яке інтуітивне винайдене і в той же час артистично закономірне розташовання голосівок в цьому віршові, котрі в полученню з літерами „п“, „л“ і „р“ дають максімум музики.

Взагалі все те, що являється останнім словом сучасної, віршотворної техніки, ми находимо в творах Тичини, але вся ця техніка о стільки природно споріднена зі змістом, завданням і музикою, що вона й не почувається специяльно як техніка.

Тут є асонанси і консонанси, аллітерації і звукопись, неповні, внутрішні і начальні рими. Тичина вживає самих витончених, нечувано нових, ще ніким не вживаних розмірів. І по будові вірша, його можна рахувати одним із найліпших поетів світової літератури. В той же час, всі прикрашення його вірша помічаються тільки тоді, коли їх нарочито хотять помітити. Коли-ж приймати твір весь цілком, техніка його залишається тільки мало помітною канвою. Розгадка цього явища дуже проста. В віршах Тичини під тілом слів бється живчик внутрішнього життя — частина життя пантеістично-космічного, життя відбиваючого в собі такти Серця Світу. Павло Тичина співає свої пісні так, як співає птах; співає тому, що істнує. І можна сміло сказати, що він так для української, як і для світової поезії є явищем незвичайним. Мимоволі, може трохи і завчасно, його імя хочеться поставити поруч з другим імям, — тепер вже світового значіння, — імям індійського поета Рабіндраната Тагоре. Поезія Павла Тичини, як і Поезія Тагоре, проявляється стихійно. Вона істнує, як вітер, як ліс, як степ, як промінь сонця. Віки йдуть повз него, час для него не істнує.

Над мною, підо мною
горять світи, біжать світи
музичною рікою.....

(Д. б.).

Колядуймо на „Рідну Школу“ і инші народні інституції (відповідно до відозви на ст. 8!)

жавна криза, приготовлена уже попереднім, розьвинулася в усій страшній своїй силі з кінцем XIII. в. Польща розбита на кілька нічим не звязаних груп князівств; на великокняжім престолі чеський король; міста в руках чужого, німецького міщаньства, що творили державу в державі з своєю осібною організацією; поруч цього також друга небезпечна держава — церква; а на півночи, засівши дорогу до моря, закорінилося пруське лицарське братство, вдираючися в польські землі». Таку вельми влучну характеристику подає проф. Грушевський (Історія України-Руси III, 2вид. ст. 128),

Чи в таких обставинах можливе булоб зединеннє Польщі в руках Володислава Локєтка і єго успішна боротьба з Хрестоносцами, колиб не закривав Польщі від сходу сей «непоборимий щит», про котрий згадує з признаннєм сам Володислав Локєток? Чи можлива булаб без цього пізнійша могутність Казимира В.? Над сим повинні застановитися всі, що надто часто воюють фразами, наказуючи українському народови вдячність за увільнення „pod okrutnego mongolskiego jarzma", а крім сього в гіперболічний спосіб зображають сю «благодать» для нашого народу „bronienia kresów" Польщею.

Перейдім до козаччини. Короткозора політика польського правительства не вміла в належний спосіб приєднати для себе тих лицарських людей, що могли були стати основою правдивої могутности Польщі й тривким забороло для Европи проти Турків і Татар. Воліло воно на сором Польщі платити Татарам „upominki" для відвернення їх нападів, а козаків гнобити та копати своїй державі гріб, муруючи фундаменти могутности Московщини, замісць сумлінно занятися організацією козаччини в свою користь. Бо ті заходи польського правительства около зорганізовання козаччини причинялися радше до її роздратовання, чим до зорганізовання.

Сучасний львівський літописець поясняє пораженнє гетьмана Жолкевского під Цецорою 1620 р. погордою і легкованнєм козаків сим гетьманом: «бо без козаків війну почал, мовил так: не хочу я з Грицями воєвати, нехай ідут до ролі або свині пасти». (Рус. истор. III, ст. 237). А таки сейчас слідуючого року в битві під Хотином (1621) виявилося наглядно, що як колись галицько володимирські князі, так тепер «непоборимим щитом для Польщі» стали ті погорджувані «Гриці», котрим Жолкєвский казав іти «до ролі або свині пасти».

Спасителем Польщі в тій битві, що мала рішити про її «бути або не бути», був гетьман козаків Петро Конашевич Сагайдачний, котрого хоробрість у війнах з Турками й Московщиною прославив батько пізнішого короля Яна Собеского, Яків Собеский, учасник Хотинської війни, зачисляючи Сагайдачного в його обширній характеристиці між найвизначнійших людей Польщі („inter clarissimos aetate sua in Polonia viros". Commentarii Chotinensis belli. Dantisci 1646. ст. 35—38). А польський шляхтич Йоахім Єрліч, рівнож учасник Хотинської війни, пише: „Nad któremi (kozakami) był przedłożonym człowiek, w dziele rycerskiem mąż wyćwiczony i sprawca wielki dobry, Piotr Konaszewicz Sahajdaczny hetmanem, na którego radzie wiele głów polegało, który te wszystkie ciężary wojenne na siebie trzymał i radził koło tego, a jak radził, na tem Ichmość Panowie Hetmani i Królewicz Jegomość przestawali" (Latopisiec I, Warszawa 1853 ст. 5).

І богато-богато доказів дають польські й інші, чужі історичні жерела на те, хто «від сивої старовини» був «непоборимим щитом» не лише для Польщі, але й для цілої Европи, а тільки люде злої волі можуть їх легковажити. Колиж узяти під увагу історію останніх років, то й она виказує наглядно, що ніхто інший, лише український нарід, о котрого грудь розбивалися все перші й найтяжчі удари, став «непоборимим щитом» для Европи супроти московського большевизму.

У Львові, 22. грудня 1921.

Др. Богдан Барвінський.

Памятайте про пресовий фонд „Укр. Голосу"!

Українській жінці.

(З нагоди „Всеукраїнського Жіночого Зїзду у Львові").

Українська жінка мусить піднятися душею, визволитись з власного рабства та чужого ярма і розвинутись в модерну жіночу постать. Щоби дух жінки не був поневолений, мусить в неї розвинутись самостійність думок і почувань. Жінці треба сильного, культурного розвитку, щоб вирости в ту освободжену духом, величаву постать — in das ganz befreite, beseelte Weib.

Така жінка буде брати участь у розвитку свого народу і буде підносити своїм життєм життє свого народу. Але така жінка буде знати і розуміти своє покликаннє — природне покликаннє, природний закон життя і не буде йти проти него. Все в життєвім розвитку народів і людства, що йшло проти природи і його найвищого закона — проти правди життя, вело до життєвого розкладу і упадку — до здегенерования.

Найшкідливіщим для розвитку народу — це односторонність, екзальтація, шал і дурійка хвилі. Для культурного розвитку треба далекосяглости почувань і думок, треба вищих понять життя.

Підставою всего культурного розвитку — це піднесенне і визволенне народу. Це чисто життєва національна орієнтація життя, державна, зверхна будова і внутрішний розвій життя.

Тепер увесь світ старається вирватись з життєвої спекуляції і конкуренції до творчого суспільного життя. Політика — ця спекуляція громадського життя у світі, дійшла до крайніх границь, є обезсилена і перестала нею бути. На її місце повинна прийти чиста, творча орієнтація життя.

Коли якомусь народови грозить сама спекулятивна політика і неприродний фемінізм, — то йому грозить упадок життя. Жінка повинна бути як найдальше від політики, видвигаючись духовою боротьбою на індівідуальну постать матери, сестри, жінки, милої... Життє без поезії, без природної правди, тратить силу, свій підем, свій творчий розвій. І саме жінка є тим сильним елементом, що творить поезію життя і дає той сильний життєвий розвій. Жінка — це з природи істота повна ніжности, любови і людяности — вона підносить собою розвій життя і створенне нового, здорового покоління лежить у її руках. Але це осягається не в соймі, не в парляменті, не на трибуні, а в природнім життю і розвитку. На все в природі є свій час, місце і пора і все підлягає тому одному, життєвому процесови. Йти проти природи, проти правди життя — значить іти проти себе. А це не доводить до нічого.

Не можна українській жінці опиратись лише на самій формі життя, на зверхних фактах життя, — опиратись на фемінізмі і політиці. Українська жінка повинна опертись на природі людини, на чистій життєвій орієнтації і правді життя. Бо сама форма скорше, чи пізнійше мусить розпастись. Треба отже внутрішної злуки до кождого життєвого розвитку — треба правди життя.

Сидонія Гнідий.

* * *

Ми завжди ставились симпатично до жіночого руху, бажаючи щоби, цей рух підніс українське жіноцтво на високий педестал, щоб освічена українська жінка як найкраще сповнила своє післанництво в відродженню нашого народу. Однак при великій нашій симпатії до жіночого культурного руху, тремтимо ми з боязни, щоби жіночий рух не зійшов на бездорожа, щоби не звівся на вузкоглядний фемінізм, щоби не пішов за кличами пристрасти, руїнницької демагогії. Можливе, що теперішний наш устрій, відношення мужеського пола до жіночого є неправильне, — і ми спільно всі, чоловіки і жінки, повинні стреміти до усунення лиха. Реакція зі сторони жінок проти лиха повинна бути поміркована, сказатиб — не надто розгойдана, щоб не пішла за далеко, щоб не принесла більшого лиха, як те, проти якого звернена. Українська жінка повинна теж докладно проаналізувати нові кличі, чи нема в них демагогії, чи будуть вони користні для нашого національного життя.

В рефераті гр. Мілени Рудницької-Лисякової на Всеукр. Жін. Зїзді були деякі місця, що свідчилиб про сумний обяв, а саме, що жіночий рух зводиться на фемінізм — якусь непригодну ворожнечу до чоловіків. Гр. Мілена говорила про „гнобителів" (чоловіків!), про „гноблених (жінок!), а коли з авдиторії впали слова „ганьба" під адресою „гнобителів", нас огорнув якийсь жах перед таким неприродним жіночим рухом. Очевидно, ми далекі від того, щоби гр. Мілені Р.-Л. приписувати злу волю, але всежтаки її вражливість, її реакція пішла за далеко — хоч вона і виразно відпекувалась від фемінізму.

І тому повисшу статтю гр. Сидонії Гнідий треба вважати дуже актуальною. Буде вона дуже добрим дороговказом для нашого молодого жіночого руху. Слова гр. Сидонії Г. звучать дуже врочисто, є вони пересторогою перед фемінізмом перед спекулятивною політикою. Ніде правди діти — кожда спекуляція забруджує душу, а ми, чоловіки, бажалиб, щоб наша жінка остала чистою, непокаляною, щоби нове поколінне виростало під її чистим покровом, щоб і ми обновлялись душевно під впливом жіночого ідеалізму. Тому статтю гр. Сидонії Гнідий, письменниці, активної громадянської діячки, дружини чоловікови, матери дітям — сказатиб — цілої жінки, вітаємо як обяв дуже користної, впрост неоціненої реакції проти неприродного, жіночого руху. — Редакція.

Світова мова будучности.

(La esperanto).

В Коломиї, завдяки д. Орестови Кузьмі рух за есперантом що раз поширюється; йому повелось приєднати до цього руху найбільших скептиків і довести до того, що на днях розпічнеться у нас курс есперанта, на який зголосилися і старші. Зараз опісля відновиться видавництво, перепинене війною, есперанцького місячника „Ukraina Stelo", котрий, як аполітичний поміщати-ме статті про Україну і Українців, про нашу історію, ґеографію, нашу культуру та побут, а також переклади з нашої літератури. Дорогою обміну, бо так у есперанських кружках заведено „Ukraina Stelo" розходитись-ме у найдальші закутки світа, де про нас нічого, або мало що знають.

Д. Орест Кузьма, котрий що-йно дав книжку до навчання есперанта „Міжнародня мова есперанто — Esperanto Lernolibro por Ukrainoj" — Станиславів—Коломия — вміє дуже практично зацікавити до науки тої мови. У його під рукою кілька чисел газет з Азії і з цілого світа з статтями про Україну та Українців. Зробив він це в той спосіб, що післав статтю по есперанцьки якомусь однодумцеви в Азії, а за кілька тижнів дістав число газети з азійськими закарлючками. Одна стаття зечеркнена олівцем окремо, а під нею дописано по есперанцьки: „це ваша есперанцька стаття, яку я переклав по нашому". Звідкиляж добув він адресу? Річ зовсім легка. В Швайцарії є міжнародне есперанцьке стоваришення. Воно видає катальоґ імен усіх делеґатів есперанта по цілому світу. Такий катальоґ легко дістати, і кождий есперантист, що його має, напише до такого делеґата в Китаю або Японії, або де небудь листівку з долученнєм міжнародної почтової марки, а певно дістане відповідь з бажанням пояснення по есперанцькому.

Ці делеґати мають ще одно завдання. Прим. Наш есперантист хоче їхати кудинебудь в світ, хоч не знає іншої мови крім матірної і есперанцької. При помочі катальоґу в кождому місці, де є такі делеґати вишукають його, а ці вже беруть його під свою опіку.

Читаючи заклики по есперанцьких газетах до semideanoj (однодумців), мається враження, що есперантизм це якесь світове велитенське братство, братство без огляду на народність, віру і расу.

Д. Кузьма показував мені листівки з Азії, в яких косоокий semideano називав його mia kara amiko (мій дорогий приятелю). Есперанцька мова так скаатиб математична. Всі слова і речення так обцирклювані, виміряні, що всі двозначники виключені. Ними можна висказати найніжнійші думки. В підручнику д. Кузьми є перекладених на есперанцьку мову кілька поезій Т. Шевченка, між ними „Катерина", які читається дуже гладко і любо.

Тому й не диво, що ідея есперанта що раз поширюється.

На послідньому вашінґтонському конґресі, коли завелась суперечка про те, чия мова має вважатися дипльоматичною, піднесено думку, щоб заведено в дипльоматії есперанто, як міжнародню мову. Цю думку підперли Анґлійці, а тоді внесенне відіслано до комісії, котра вирішила, що мова есперанто є до цього здатна.

Я гадаю, що ми Українці колиб були заснували — місто німецького Rundschau, яке приступне було хиба Німцям та тим, що знають німецьку мову — добру есперантську газету — булиб ми осягли кращі результати. Бо кожда еспе-

ранцька стаття може бути перекладена від разу на всі культурні мови світа. Тепер трафляється нагода, щоб цю думку перевести в життє. Ukraina Stelo поміщати буде статті про Українців і Україну. В дорозі обміну розходитись вона буде по цілому світу, де по есперанцькі читають.

Есперанцький кружок в Коломиї, беручись до відновлення Ukraina Stelo закликає всіх земляків, прихильників ідеї есперанта, щоб усюди засновували такі кружки та вчились тої мови, та складали передплату на наш місячник 1000 м. За це дістануть передплатники ґазету з одним аркушем словаря, який зачне друкуватися і оден примірник книжки д. Кузьми. Охочі хай звертаються у всьому до д. Ореста Кузьми учителя гімназії в Коломиї.

Др. Андрій Чайковський.

Три покоління педаґоґів.

(Згадка з ниви народного учительства).

В листопаді помер оден з визначнійших народних учителів, бл. п. *Володимир Балей*, довголітний управитель 4 кл. школи в Микулинцях коло Тернополя, про котрого була вже коротка згадка „в Укр. Голосі" в ч. 49-ім. Покійник вийшов з того покоління нашого народного учительства, що ще перед заснованням учит. семінарій і перед введеннєм цк. Ради шк. кр. видало чимало справдішних педаґоґів народних, котрі визначалися своєю умілою працею і займали поважні становища на цілім галицькім Поділю та були свідомими синами українського народу. Занявши посаду професора в тернопільській семінарії в 1871 р., мав я нагоду на учительських конференціях округових і при інших нагодах на ниві народної просвіти зустрічатися з тими поважними і взірцевими педаґоґами старої школи, котрі були там справдішними світилами. Досить згадати пок. *Антона Рибачка*, попередника пок. В. Балея на становищі управителя в Микулинцях, *Кнапмовича* учителя в Смиківцях і Новім Селі і богато інших. До того покоління належав також отець пок. Володимира, взірцевий управитель школи в Цеброві, під Тернополем. Сина свого Володимира післав він до гімназії, але сей покинувши гім. науки, пішов за голосом унаслідуваного замилування в педаґоґії, вступив у сліди свого батька і став народним учителем, довший час кермував 2 кл. школою в Бірках вел. а відтак заняв становище в Микулинцях. Своїми педаґоґічними способностями, умілою і ревною працею, живою участю в змаганнях на ниві всенародної просвіти (яко діяльний член терноп. філії „Просвіти") умів собі здобути загальне признаннє і високе поважаннє у своїх і чужих. Вроджене педаґоґічне призваннє (бо не тілько poeta, але і paedagogus nascitur) перейшло до третього покоління на внука заслуженого управителя школи в Цеброві, сина недавно померлого управителя в Микулинцях, *Дра Степана Балея*, професора академ. гімназії у Львові, ученого дослідника строгої фільософії і письменника на сій, доси так мало управлюваній ниві. Се доволі рідкий в історії нашого шкільництва приклад, щоби семя видала, неначеб учительську династію, три покоління, котрі свої умові сили і здібности присвятили праці на ниві народної просвіти і в своїм умовім розвитку доходили до щораз вищого щабля. Імя такої семі повинно бути заведене у літопись нашого шкільництва для прикладу грядучим поколінням. Згадуючи в глибокою пошаною память двох найстарших поколінь, можна побажати, щоби наймолодший нащадок потрудився з найкращим успіхом на ниві нашого вбогого ще педаґоґічного й наукового письменства, на славу й хосен українського народу.

Ал. Барвінський.

Поможіть нашій академічній молодіжи!

Крівава і терниста стежка долі устелилася від почину світової заверюхи для нащого нещасного народа і його найкращого цвіту, для молоді, зокремаж для академічної молоді.

По всіх усюдах нашої многострадальної земниці і найдальшої чужини біліють молодечі кости, над кождою нашою ріднею уноситься страшне, вчерашне марево смерти найдорощого її сина і брата, що мав стати її підпорою і опікою. А тим, що знеможені довгою, нерівною боротьбою і терпіннями по ріжних концентраційних таборах і вязницях, повернули з кровавим серцем до хати і по хвилевому відпочинку стали помимо втрачених літ, ослабленого здоровля і порожної кишені заміняти кріс на книжку — замкнено дорогу до науки, зглядно в заміну за допущеннє їх до останків казьонної, научної лемішки, поставлено їм як усліва, відреченння від національної гідности, потоптання того, що цілий їх народ вважає за найбільшу свою святість, за свій символ віри. І розбрилась наша академічна молодіж по ріжних чужих країнах, щоби серед найгірших условин, здана на чужинецьку милостиню або на чорну працю, о голоді і холоді, останками своїх сил покінчити науку. Друга, далеко більша частина, яка не має навіть средств на покриття коштів дороги в заграницю, учиться приватно тут в краю, помимо усего террору, що проти неї примінюється. Помагає їм у тім святім ділі наша суспільність але дуже мало. Не розуміємо як слід, що сейчасова обильна поміч є конечна, не застановляємося над тим, що наша суспільність, може вже вневдові, в якийнебудь опроче спосіб рішилабися справа Сх. Галичина, буде мусіла обсадити велике число ріжних державних і взагалі публичних становиск фахово образованими, ідейними силами, що супроти сеї величезної, бо вже завтрішної задачі мусять інші наші величні, ґуманітарні задачі зійти на другий плян.

Наша молодіж лишена в тих часах на власні сили може нам безповоротно змарнуватися. Ті найважвіші, що там в Празі, чи у Відни, чи у Львові студіюють при куснику чорного хліба і лойві свічці у вохких пивничних мешканнях, можуть вкороткі дістати в нагороду місце на марморному столі анатомічного інститута та на кладьбищи. У інших може затратитися всякий інтерес до знання й науки і ми останем надалі диким народом без інтеліґенції, без провідників, здані на ласку і неласку народів, що краще цінять інтеліґенцію і свою культуру, а які є нашими непримиримими ворогами. А нам остануть анальфабети, люди з домашним вихованнем, заправлені в паскарських інтересах, яких одинокою ціллю життя є інтерес, в хижацька жадоба великанських зисків.

Що навчуть наших дітей професорі-гешефтярі з самі недоуки?! Чи добрим урядником буде недовчений фахово молодець в суді чи адміністрації, який замісць набувати фахового знання з конечности привчився паскувати й підплачувати? Це-ж будуть морально знищені люде! Наша країна роїтись буде від дерунів всілякого рода і звання, які за пару здевальютованих нот, за марну посаду, чи ранґу продадуть і себе і свою рідню і свій народ!!

Нас непокоїть кожда дневникарська нісенітниця подавана ворожими часописами, що до нашої будучности. А цього ми, здається, не хочемо зрозуміти, що передовсім в наших руках лежить наша будучність. Щоби вона стала кращою, мусимо всі без винятку поспішити з найобильнійшою моральною і матеріяльною допомогою для наших найдорощих синів, котрі боронили нас своїми молодечими грудьми перед ворожою перевагою, що для нас мучилися й мучаться по найтяжчих тюрмах і що помимо цього стоять досі кріпко на сторожі наших найдорощих народніх ідеалів і поборюють безпощадно того, хто хоче ті ідеали потоптати, чи се буде свій чи чужий, та що навчені твердою школою послідних влиднів заведуть певно свій народ на світлий шлях свободи й щастя.

— —

Українська родино! Згадавши вневдовзі при застелених святочно столах величні дні наших подвигів, закрутяться в твоїх очах гіркі сльози на спомин страшної трагедії, наших сизифових трудів наших надлюдських мук; твоє серце буде краятись з розпуки над втратою твоєї найдорощої надії, твойого брата і сина, що то ще недавно сидів з тобою і мріяв про твоє щастє і щастє народа. В тремтячих зірках різдвяної ночі будеш старатися вичитати будуччину твові землиці, твоїх найдальших поколінь; тоді не забудь про тих, що стомленими руками, але зі святим огнем завзяття в грудях хотіли землю з основ рушити, пішли в бій з гнобителем, щоби тільки цілому народові було добре — щоби твої очі перестали вже слезитись а серце, щоб не крівавилось вже більше.

Поможи їм вчитися! — *Др. О. Надраґа—Львів.*

Різдво без жінки.

Якби так голим можна женитися — міркував собі поволи й розважно Микола Придорожний. Голого Гапка ніяк не схоче. Нажене, скаже, що публики зі свого чоловіка не потребує. І штани в тебе мусять бути, Миколо, і кожух і все, що на чоловіці — новісеньке, якби в неділю. Требаж у чомусь до шлюбу піти. А черевики мені нові, як образочок мають бути. Інакше з тобою й говорити не хочу.

Гарненької ти співаєш та затягаєш пісеньки, небого моя! — думав Микола далі.

А ти, Миколо, бери на розум. Старий ти вже і до нічого. Коли до весілля не справиш, то по весіллю доробліюся з тобою, як решетом на воді. Хочеш мати жінку і бути ґаздою на селі, то купи мені чоботята, якими 10 літ можна до церкви ходити. І щоб ти знав, що мені не коромесло, на яке ти в ґаздівстві раз зібрався а потім тобі байбарзо.

О, що, як що, а язик в неї добрий, — гейби до їди. Ніяк її не закинеш. Що вже рехтельна то рехтельна. !!

Де-далі заходили до Миколової хати невеселі й веселі думки, плачучи й сміючись як розбещені діти, кидаючи тінями по хаті, граючись з ним як веселка з хмарою.

От би жінка була, як сементалєрка на пасовиску! На ціле село!

Прийдеш в хату, а вона вся в радощах. І стіни до тебе сміються і чиста скатерть на столі і постіль видимається як горда пава. А тепер сидиш тут з самотою та зі своїми дурними думками старієшся.

В неї морг і в него півтора. На два роти а й на третє вистало б. Тільки ті чоботята. В маю чотири тисячі зацінили, а в него було всего три. Звузив Микола реміньця на череві, затиснув кулака і працював весь червень та приробив ще дві тисячки.

Здавалось йому, що вже Гапка його, аж тут ні. Прийшов до шевця вйняв чотири тисячі, а швець і говорити не хотів. Сім та сім кавалків і ні сотки менше.

Вернувся Микола до порожної хати, запхав гроші за образ, потім у стріху, щоб їх хто не вкрав, замкнув хату, попросив сусідські діти, щоби вважали на злодіїв і пішов на роботу. Цілий місяць не спочив, поки не приробив чотири кавалки.

Все надармо. Що не приробить, та швець прибавить саме тільки, що Миколі двох то трех кавалків не стане.

Сидить собі на своїм дашлику та приговорює:

„А ви кілько за молоко берете, а за хліб, як здираєте?!"

„Нічого я не беру ані не здираю" — звиняється Микола, та се йому нічого не помагає.

Ви тільки дивіться, як дуляр підскакує, а ви за ту марку щось купити хочете. Дайте півтретя дуляра, то й чоботи ваші. А тих марок мені не пхайте, бо що я за них куплю? Давніще то брав чоловік гроші в пулярес, а вертав з міста з повним мішком товару, а тепер бери хіба гроші в мішок, а товар з міста принесеш в калитці.

Почухав Микола потилицю і пішов в хату. Нудьга розбирала його. Хмарно оглядав свої чотири стіни. Вечірні тіни хвилями заливали комнату. Небілена піч тряслась за кождою залітаючою через вікна хвилею тіни, розросталась, присувалась близше до Миколи і здавалось, що викривлює свою величезну пащу й сміється з него. Куди не гляне все гризе його в вічі. Даремно нас тут держиш, старий дурню, і пошанівку для нас не маєш: „Гапку спровадь в хату — кричала лавка, — диви, яка я довга". „Ґаздині ту треба!" — гудів немитий горщок. „Жінки тобі треба!" — гримала постіль.

Микола боявся світити лямпу. В темряві, хоч як прикро, та хата здається повніща. І тіни і предмети і думки сходяться біля Миколи. А засвітить він лямпу, — пропав весь спокій! Так і бачиш, що нікого в хаті нема і що нема тобі з ким поговорити.

Тому, не роздягаючись, лягав таки на лаві, а рано вставав на роботу. Зрозумів, що з маркою ніколи не доробиться. Одного разу пішов між своїх знакомих, що вернули з Америки, й виміняв всі свої марки на півтора доляра. З тої хвилі повеселіщав. Вечірним смерком в думках саджав Гапку коло себе й розмавляв з нею: „Треба нам, Гапко — поволи й до Різдва збиратися. Ось тобі твої чоботята, а ти прибери хату, щоб стиду нам

не робила перед сусідами. Там в куті поставиш свою мальовану скриню, а там мисник, тут біля печі кужіль". З такими думками засипляв.

Минуло дві-три неділі й Микола виміняв знов марки на доляра. В перший торговий день зайшов до шевця та попросив його, щоби йому продав чоботи. Та не богато бракувало, щоби швець не прогнав його з хати: „Чи ви таки розум маєте, Миколо, чи смішки собі з мене робите?"

„Хай Біг заховає" — виправдувався Микола. Самі ви говорили, що за півтретя дуляра чоботи віддасте? Де-ж ваше слово пане майстер?!"

„Ви мене за язик не ловіть! — сердився майстер. — Було мені тоді тих півтретя дуляра давати, коли я їх хотів брати. Тоді доляр коштував 7000 м. А ви чочете, щоби я вам чоботи продав тепер за півтретя доляра, коли він коштує 3000 марок. Ідіть, коли найдете такого дурного, що вам за півосьма кавалка дасть чоботи, то скажіть мені, а їх сам куплю".

Вийшов Микола від шевця і вже ані жінки, ані доляра не хоче.

Різдво йде а в него хата далі стоїть небілена і вікна зеленню паршивіють.

А все через марку.

О. Пв. Біловерський.

Не фалшуймо наших народних гимнів!

В р. 1884 заснував я в Тернополі при участи й помочи тамошних народолюбців „Руську Бесіду", котра стала небавом народним огнищем усего галицького Поділля. Музики і вечерниці будили свідомість у найширших верствах нашого суспільства, а заснований заходами пок. оо. Крушельницького, Вітошинського і моєї покійної жени Евгенії хор, мав у тих змаганях значну участь[1]). Для того хору написав мій друг Ол. Кониський, що кілька тижнів проживав тоді у мене, народний гимн „Боже великий єдиний, *Русь-Україну* храни", а також з давних літ добрий мій знакомий М. Лисенко, скомпонував до цего музику. Нині став сей гимн всенародним, а навіть церковним гимном і уявляю собі, яка невимовна радість обняла-б обох його творців, колиб у церкві почули своє діло. Алеж не менше засумувалиб, колиб почули (або навіть побачили недавне печатне видание В. Купчинського), як немилосердно і невміло сфалшовано і покалічено їх величний твір. Непокликані людці вичеркнули з него слово *Русь* і заступили словом *„нам"* (ні пришити, ні прилатати) котре Кониський вставив побіч *України* для зазначення повного *зединення усеї України-Руси*, а сю глибоку ідею, до котрої здійснення змагаємо перечеркнено, а навіть музику невмілими *„поправками"* попсовано. Можна також нераз було почути славного Павлуся Чубинського гимн „Ще не вмерла Україна" накручуваний на „Вже воскресла Україна" „І ми сестри-Українки і т. п." хоч н. пр. Поляки, маючи вже свою державу, все співають: „Jeszcze Polska nie zginęła". Оставмо отже наші гимни так, як їх по зрілій розвазі написали автори і не впроваджуймо партацтва!

Ал. Барвінський.

[1]) Гл. Спомини з мого житя. Ч. II. Львів 1913, ст. 172 і слід.

У. П. Т. - Рідна Школа.

29. жовтня 1881 р. повстало Товариство, котрому суджено відіграти велику ролю у культурному життю українського народу. Українське Педагоґічне Товариство — його назва, а ціль його — це оборона й охорона української школи, це виховання української дитини, ученика й учениць на свідомих, сильних, характерних, ідейних українських громадян. Ціль, як також засоби, що провадили й провадять до цілі — придбали Українському Педагоґічному Товариству другу почесну назву, а саме: „Рідна Школа".

Сьогодні У. П. Т. одно з найстарших й найповажніиших. „Просвіта" несе знання в найширші маси і приготовляє також ґрунт, щоби наш народ зрозумів потреби школи. У. П. Т. дбає про розвиток школи і виховання молодого покоління, і тим самим приготовляє ґрунт для скріпленої діяльности тов. „Просвіта". Таким чином оба Товариства тісно звязані з собою. Одно помагає одному; розвиток одного є розвитком другого.

А коли народ розуміє, яке значіння і яка вага наших Товариств, так повинен всіми своїми силами дбати про їх істнування й розвиток. У. П. Т. потребує місячно на свою діяльність вже тепер 3 міліони марок п., а потребує тілько, що й других 3 міліони не будуть великою сумою. Ці гроші мусить зложити сам народ; і коли в народі є самопошана, коли живе почуття власної гідности, то він ці гроші зложить й не відкажеться ніколи від дальших жертв.

І коли мене нині хто питає: „що чувати нового", „як наша справа стоїть", так завжди кортить мене відповісти: „заглянь чоловіче у наші орґанізації, установи, товариства, книгарні, кооперативи і т. д. і коли побачиш, що у цих справах заінтересована кожда одиниця українського народу, так наша справа добре стоїть. Коли тобі, чоловіче, жінко, дитино, старче, відповідять в У. П. Т. в його канцелярії, що нема вже одної живої душі на галицькій Україні, котраби не складала постійно своєї лепти на школи, так наша справа дуже добре стоїть. Коли тобі скажуть там, що кожда місцевість відсвяткувала ювілей, що ювілейна брошура (60 Мп.) появляється отсе другим і третим накладом, що ювілейний календар находиться в кождій українській хаті, що наші приватні школи забезпечені, що учительство ґорнеться до наших шкіл, бо тут не тільки находить приємність в роботі, але і своє особисте, повне задоволення, що народні школи повстають в кождій місцевости, що виготовлено широкий плян народних, фахових, промислових, торговельних шкіл, що знищена до ґрунту неграмотність, так тоді наша справа не тільки добре стоїть, але вже виграла.

І вона виграє. Тільки приложи кождий руку свою до груди народного орґанізму, прислухайся биттю живчика, вислухай молитви — просьби, яка пливе з наших осередних Товариств і установ. Відкажи собі, а дай на народні цілі, дай на школу, дай на потреби Українського Педагоґічного Товариства і його „Рідної Школи".

Михайло Галущинський.

Народний Зїзд.

Оноді відбувся Зїзд мужів довіря Укр. Народної Трудової Партії, на який всі повіти нашого краю вислали своїх делеґатів. Явились і львівські політичні діячі. Реферат про сучасне політичне життє виголосив Др. Вол. Бачинський, а про наші завдання сучасної хвилі ред. Мих. Струтинський. Над цими рефератами розвинулась широка і оживлена дискусія, в якій обговорено всі актуальні питання нашої політики і національної орґанізації. Ухвалено ряд резолюцій,

Сконфісковано!

Східна Галичина.

Рішаюча хвиля зближається; Найвища Рада вже 5. січня розпічне наради, і в січни прийде теж під наради справа Сх. Галичини. Про це висловлюється Др. Осип Назарук в „Нає Фрає Прессе" з д. 24. грудня так: „Ми маємо певні відомости, що Найвища Рада стоїть рішучо на становищі полагоди сх.-галицького питання підчас січневого засідання, та що вже тепер відбуваються в тій справі наради. Як відомо, опрацьовують Поляки проект автономії для Сх. Галичини. Треба однак завважати, що український народ ніколи не погодиться з Поляками на плятформі автономії. Ми, Українці, домагаємось приміненя вповні права про самоозначення народів, знесення польської адміністрації і відреставровання проголошеної в р. 1918 Західно-Української Республики. Від тих жадань ми не відступимо під ніякою умовою, хочби не знати що сталось". (Цитуємо за львівським „Рідн. Краєм з д. 28/12 921 ч. 286).

Як бачимо, Др. О. Назарук дуже добре знає про настрій в краю, та як найкраще висловлює думки галицько-українського громадянства.

Віденська „Вінер Морґенцайтунґ" доносить, що польський міністр закордонних справ Скірмунт вибирається незадовго до Парижа. Його подорож, як кажуть, стоїть в звязи з відомостями, які наспіли з Льондону і Парижа про некорисний оборот справи Сх. Галичини для Польщі.

Парижська часопись „Ere Nouvelle", яка прихильно відноситься до наших визвольних змагань, доносить, що польське правительство застосувало нові репресії проти тих українських урядовців, які зборонювались подати в часі конскрипції, що вони є польськими горожанами. Часопис доказує, що таке поведення польського уряду робить неможливим поворот до Галичини українським політичним еміґрантам.

Знають і Поляки, що справа Сх. Галичини зближається до вирішення. І так краківський „Час" пише, що одною зі спірних справ світа є Сх. Галичина, подібно як питання теріторіяльного наслідства по давній Росії. В тій справі виходять також держави антанти з заложення, що справа тут іде о землі, запевнені в р. 1915 договорами царської Росії й коаліції, як воєнну нагороду на річ Росії. В тій справі Анґлія виступає також остріще проти Польщі як Франції, але до якої границі дійде евентуально при рішенню тої справи їх згода чи противенство, того на правду ніхто не знає. — Інші ґазети польські в звязи зі Сх. Галичиною не можуть стерпіти Митрополита Андрея. „Ґазета Варш." ось що пише: „О. Андрій Шептицький, львівський митрополит гр.-кат. обряду, перебувши якийсь час у Франції, Бельґії та Голяндії, виїхав до Америки, де перебував кілька тижнів в Канаді. Там стрінувся з католицькими і правительственними кругами ще перед початком другого зібрання Союза Народів, на якім делеґат Канади Дегерти предложив відоме внесення в справі Східної Галичини. Тепер митр. Шептицький перебуває в Зединених Державах. По відомостям американських дневників він прибув до Вашинґтону дня 22 падолиста й є там гостем оо. Домініканів на католицькім університеті.

По інформаціям того кореспондента з католицьких французьких кругів, з якими митрополит порозумівався в часі свого побуту в Парижи, ціль його поїздки є подвійна. В першій мірі веде він аґітацію проти признання Польщі Східної Галичини, виказуючи, що се є край виключно український, уніятський, та що Поляки хочуть винародовити Українців не лише політично, але і релігійно, бо хочуть їм накинути латинський обряд. Крім того о. Шептицький аґітує за утворенням окремої уніятської церкви на Україні і доказує, що лише галицькі уніяти можуть перевести ту місію".

Взагалі проти нашого Митрополита розпочалась тепер нагінка в краю. І так з Станиславівщини доносять, що тамтейший воєвода Юристовскі вислав до старостів письмо д. 1/12 1921 ч. 208, в якім покликуючись на рескрипт Міністерства справ внутрішних з 15/11 1921 L. P. B. B. 1989, взиває старостів, щоби на просьбу польського посла при Апостольській столиці зарядили збирання матерялів, інкрімінуючих антидержавну діяльність о. Митрополита Шептицького як також доказів, що в часі інвазії російської в р. 1914/15 „kler ruski wschodnio-galicyjski okazywał się łatwo przystępnym dla propagandy prawosławnej".

Як бачимо старі методи боротьби.

Львівська „Ґазета вечорна" ціле різдвяне число посвятила справі Сх. Галичини, де всякі політики від міністра Скірмунта почавши а на Ґломбінскім скінчивши силуються доказати, що справа Сх. Галичини вже пересуджена, що Сх. Галичина може розвиватися тільки при Польщі, що істновання польської держави без Wschodniej Małopolski неможливе, що Европа мусить рахуватись з доконаним фактом — а на решті якийсь ks. Zygmunt Kaczyński, слуга Божий і провідник польського „Narodowo-Chrześc. Klubu Robotniczego" пишучи всякі нісенітниці, додає до них ось-яку: Pod względem narodowym Rusini dzielą się na 4 kategorje: Ukraińców, moskalofilów, uważających się za Rosjan, Rusinów, uważających się za Polaków, orez nieuświadomionych wcale narodowo".

Це, таке знамените. Воно свідчить, що не тільки мудрі голови дістали свячення. Та якби воно й не було, то все таки ми радилиб ks. Zygmuntowi дати свою свячену голову під зимний туш варшавського водопроводу. Кажуть, що такий туш часом помагає на теє...

Нарешті і „Рідний Край“. Цему вже приснились вибори в Сх. Галичині до варшавського сойму і взиває Українців, щоби вони взяли участь в виборах до польського сойму, бо, мовляв, галицькі комуністи (Жиди, Українці й Поляки) без огляду на національність, вже утворили виборчий союз і ціла польська благодать впаде на їх голови, а Українцям не лишиться нічого, — будуть тільки слинку ликати...

Нехай-но „Рідний Край“ не журиться Українцями. Вони вже знають, що робити.

Заклик о жертви на сироти.

Заряд сирітських захистів Перемиської Епархії, який удержує 253 сиріт в 5 заведеннях, приневолений відкликатись до прилюдної жертволюбивости. Всі наші засоби вийшли. Нема харчів, одяга і біля зужиті, бракує топлива, хата не плачена, готівка вичерпана до посліднього феника. Потреби й видатки зростають до неімовірної висоти. Ми опинились у справді безвихіднім положеню.

Відзиваємось проте до милосерних сердець, щоби при нагоді сьогорічної коляди не забували і про українські сироти. Се теж одна із народних потреб, яких так багато і які вимагають від усіх небувалих жертв.

Ласкаві жертви просимо складати в Перемишлі в Редакції сього часопису, згл. присилати до канцелярії Епископської Консисторії.

Заряд сирітських захистів
Перемиської Епархії.

ЩО ЧУВАТИ В СВІТІ?

Большевицька Росія дуже радується, бо антанта має намір признати її законною державою. А саме Льойд Джордж прийшов до переконання, що без російського багацтва не можна відбудувати Европи і хоче признати большевицьку владу законною та навязати з Росією тісніщі, політичні взаємини. Про потребу цего переконав він теж французького премієра, а цей, з огляду на це, що большевики обіцяли заплатити довги царської Росії згодився на те і оба (Льойд Джордж і Бріянд) мають запросити Чічеріна і Літвінова до Льондону на нараду, яка правдоподібно розпічнеться д. 8. січня. Большевицькі газети дуже радуються з того і кажуть, що ці наради мати-муть історичне і всесвітне значіннє, бо від тих нарад розпічнеться нова доба в міжнародних взаєминах.

Між Францією а Англією противенства не маліють а більшають. На конференції між Льойдом Джорджом а Бріяном в Льондоні виявилось, що загониста Франція бажає, щоби Німеччина платила без огляду на це, чи має звідки чи ні, та щоби французька держава була забезпечена хочби й коштом щастя цілої Европи. Натомісць розважна Англія думає інакше: вона бажає, щоби розпочалась торговля, щоби безробітні люде найшли працю в промислі і щоби доходові податки зменшено. Англія свідома того, що воєнна контрибуція, яку платить Німеччина, принеслаб їй всего пів міліярда марок в золоті, але тою контрибуцією так її обезсилюється, що вона не може причинитись до відбудови Европи. А наслідком економічної руїни в Европі настав застій і в англійськім промислі, так що з кінцем вересня було в Англії 1,243,042 людей без роботи, які жили з державних підмог. Що-ж отже Англії, з німецького відшкодовання, коли не вистарчає навіть на прохарчуваннє робітників, позбавлених праці? Краще отже для неї зречись того відшкодовання, а натомісць зєднати Німеччину для відбудови Европи, бо відбудована Европа буде спроваджувати багато англійських товарів, а через те англійське робітництво найде працю в промислі.

Англія по успокоєнню Ірляндії має новий клопіт з Египтом, що є під англійською владою і не хоче згодитись на автономію а домагається незалежности. Цей самостійницький рух довів в останніх часах до заворушень в египетських містах, в яких було багато вбитих і ранених. Це розярило ще більше Египтян проти Англійців і заворушення, замісць меншати, поширюються і стаються що раз більше кріваві. Товпа нападає на Англійців і підпалює їх доми. Англійська влада оповістила стан облоги, військо заняло всі важніщі місцевости, а воєнні кораблі патролюють на морі біля Александрії і здовж ріки Нілю. Та це ледви що поможе, бо бажаннє незалежности у поневолених є сильніще як кулі та гармати.

Бельгійський король з королевою виїхав до Риму. Буде він на гостині в італійського короля і зложить поклін папі. Кажуть, що в Римі будуть запивати заручини бельгійського королевича з італійською королівною.

В Ірляндії відбулись великі маніфестації в честь політичних вязнів. Англійці в часі війни з Ірляндцями запроторили в тюрму понад три тисячі ірляндських патріотів. Але тюрма не угнула завзятих борців за волю свого народу. Вони сиділи в тюрмі з кріпкою вірою в перемогу слушної справи. І перемога прийшла; хоробрий ірляндський народ ріками крови окупив свою волю. Тепер випущено на волю і ірляндських патріотів з тюрми. Увесь ірляндський народ вітав їх як народних мучеників за волю; дороги, котрими вони переходили ірляндські діти вкрашали квітками, доми прикрашено народними прапорами а непрогляднї маси народу по всіх містах заповнили вулиці, взносили оклики в честь мучеників і співали національні пісні. Вечером відбулись величаві вистави по театрах, концерти і т. п., на яких вітано тюремних героїв. Ох то народ — ті Ірляндці! Вміють за волю битись, вміють і волю шанувати та славити.

„Рік в садку і городі“.

Підручник до сістематичного ведення господарки садівничої та городової у формі вічного календаря. Написали: часть садівничу: **Леонід Бачинський** часть огородничу: **Др. Стефан Дмоховський.**
Перемишль 1922.

Під таким заголовком появилася щойно сими днями в Перемишли книжка, яка повинна звернути на себе особливу увагу серед широких мас нашого селянства і міщанства як тих, котрі плекають сади і городи. Потреба підручника для ведення доброго саду і городу була у нас дійсно пекуча. Під теперішні часи і сад і город можуть стати для нашого народа жерелом великого доходу, а підписаний в свято переконаний, що нашому народі не поможуть ані патріотичні ані святочні промови, як довго він буде матеріяльно зле стояти. Підписаний пригадує собі дуже добре слова пок. Е. Олесницького, висказані на якихсь зборах, що лише сей любить наш народ, хто єго любить економічно. Видання такого підручника, як отсей згаданий, я уважаю одним із проявів такої економічної любови до свого народа, бо автори хотять подати єму вказівки, як піднести із занепаду наші сади і городи. В часі війни бачив підписаний чудові сливові сади в Сербії, а в полудневім Тиролі морелеві, грушеві, яблуневі і з великою приємністю оглядав їх та сейчас линув гадкою в свої рідні сторони, де то в переважній більшости так звані сади — се властиво ліски, запущені, зарощені, галузки аж сірі і жовті від моху. Дальше пригадував я собі, розмови з нашими „садівниками“, котрі уважали засадженнє дерева початком і кінцем своєї роботи. „Най з Богом росте“ довершувало акт засадження, бо більше вже наш „садівник“ не журився сим деревом. Хиба як зісхло, то вирубав. З таким „садівництвом“ треба нашому народові вже раз зірвати і взятися до раціонального ведення саду. Неодин з читачів сеї книжки бачив в часі війни гарні сади на чужині і може теж забажав такий садок завести. Нехайже се книжка послужить кождому з них порадником в єго роботі.

Книжка представляєся дуже чепурно, а численні і добрі образки роблять книжку еще вартіснійшою. Зміст ділиться книжка на дві части. Перша — се загальні замітки про сад, город і т. д. Друга часть — се новість для нас взагалі, бо подає після місяців розклад робіт в саді, городі і пасіці на цілий рік.

Без зайвої балаканини зібрані тут всі роботи. Дуже корисною стороною книжки уважаю зіставлення шкідливих комах і подання способів боротьби з ними, бо під сим зглядом у нас цілковите невіжество і взагалі нема найменшої свідомости, як великі шкоди сі комахи роблять.

В розділі *„Який садок заводити?“* говорить автор, що для торговельних цілей добре садити тільки оден гатунок, в крайному разі два. З сим поглядом підписаний не годиться, бо декотрий гатунок в даному році зовсім не вдасться і зі саду нема ніякого доходу. Приміром сего року в деяких околицях золота ренета (королева ренет) зовсім хибла, а інші гатунки зовсім добре вдались. На стор. 46 точка 13 говориться, що коли свіжо посаджені деревця до кінця мая не розвиваються, то треба їх викопати, освіжити рани і т. д. З практики знаю дуже простий, а добрий спосіб ратовання таких деревець. Деревце обвивається шматами (онучами), замачаними в жовту глину, від землі аж до корони і поливаєся щодня під вечір, а по якім тижни деревце розвинеся.

Дуже добре було б, колиб автори були подали при кінці книжки спис гатунків груш і яблінок, які у нас повинні люди садити і плекати. На загал беручи як книжку — першу в сім роді у нас — треба єї появу щиро повитати і побажати, щоби розійшлася як найскорше так щоби дала у нас початок до інтензивнійшої праці на полі садівництва і огородництва. Може і ми колись дійдемо до сего (як прим. Чехи вже нині), що і у нас здовж доріг і по межах будуть пишатися розкішні овочеві дерева.

Садівник.

ВСЯЧИНА.

Зі Світлим Празником Різдва Христового шлемо нашим читачам і приятелям щирі бажання святочні. Хай сповняться наші надії так, щоб друге Різдво святкували ми серед інших, змінених обставин. „Христос Раждается!“

При Святій Вечері згадаймо про наших братів, що стогнуть в тюрмах, про наших голодних, про дітвору без рідної школи. Уладжуймо збірки!

Памятайте на фонд будови памятника в Пикуличах. Гроші складати на книжочку укр. Щадниці в Перемишлі ч. 19,839.

НАДІСЛАНЕ.

Загальні збори

Спілки торговельної і задаткової в Хирові, стов. зареєстр. з обмеж. порукою відбудеться в Хирові в власнім льокали **в неділю дня 15. січня 1922** о год. 12 в полудне, а в браку комплету того самого дня о год. 1. з полудня з слідуючим порядком нарад: 1) Вибір 7 членів Надзірної ради, 2) Затвердженє вибору 3 членів Дирекції, 3) Зміна статута.

Хирів дня 31 грудня 1921.

о. І. Ольшанський Мих. Єдімський.

Український Народе!

Знова наближаються Різдвяні Свята, зі святами давні, гарні звичаї коляд. Величати будете народженого Христа, просити „щасливих літ для господаря", до якого прийдете з колядою. І господар не забуде наділити колядників відповідним даром, бож вони йому звістили „дивпую новину", „нову радість".

До всіх колядників цілого краю звертаються українські товариства і інституції. Звертаються з сердечною, щирою прозьбою використати сей великий час і від їх імени промовити в кождій хаті, до кождого українського серця і пригадати потреби нашої школи, Рідної Школи, потреби Товариства „Просвіта", пригадати голодуючу молодіж, наших інвалідів, воєнні вдови й сироти, інтернованих і полонених, безробітних, потреби української дитини, пригадати охорону могил упавщих героїв, одним словом всі культурні, просвітні і добродійні народні цілі.

А ви вибирайте самі, кому яка ціль до вподоби. Вибирайте і колядуйте на неї та просіть о допомогу в грошах і натурі (збіже, товці, одях, тощо). Головна річ, щоби коляда відбулася в кождій місцевости.

Зібрані гроші треба посилати на вкладкові книжочки Краєвого Союза Кредитового у Львові, Ринок ч. 10. або до Тов „Дністер" у Львові ул. Руська ч. 20.

Висилаючи гроші, можна дописати, на яку ціль відбулася коляда. А коли се не буде зазначено, так комітет інституцій розділить зібрані гроші після потреби.

Не потребуємо ще додавати, як важною річчю є для нас переведення такої всенародної коляди. Засуджені на себе самих, мусимо показати, що ми власними силами держимо себе при життю, що власними силами заспокоїли всі народні потреби наших товариств і інституцій.

Се буде найкращий доказ нашої свідомости, найкращий доказ нашої охоти до життя. А всі прояви нашого життя, піддержані самим народом і його власними силами, поможуть нам, що і для самого народного життя скоро надійде хвиля, коли зможемо подати собі від хати до хати дивную новину, нову велику радість!

Львів, в грудни 1921.

Українське Педагогічне Товариство у Львові „Рідна Школа"

А. Гладишовський, голова. — М. Галущинський, член Управи.

Товариство „Просвіта" у Львові

І. Кивелюк, голова. — Стефан Шах, секретар.

Комітет допомоги голодуючій молодіжи

Др. Іван Брик, голова. — І. Вербовий, секретар.

Фонд українських Інвалідів

Др. Іван Куровець, голова.

Український фонд воєнних вдовиць і сиріт

Др. Кирило Студинський, голова. — Василь Весоловський, секретар.

Українська Захоронка Марія Федакова, голова.

Кр. Товариство охорони дітей і опіки над молодіжю

Модест Каратницький, голова. — Др. Ст. Старосольський, секретар.

Комітет охорони воєнних могил

о. Л. Куницький, голова. — Др. Ст. Шухевич, секретар.

За редакцію відвічає: Др. Володимир Загайкевич. З друкарні Кнолера і Сина в Перемишлі.